

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 11. An relationes, seu proprietates personarum diuinarum sint modi
diuinæ essentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

nerationis actiua: Filius autem, ratione passiva.

109.

Persona diuina producens non est per se, sed quia persona producta.

Ad primum, nego antecedens. Id enim non est verum in perfectissimo illo modo productionis & communicationis qui est in Trinitate, in quo ex simplici & absoluta necessitate principium producit communicando eandemmet essentiam, in omni genere perfectionis infinitam, & identificatam cum termino formali producto. Terminusque productus existit ex absoluta necessitate ab intrinseco. Et tam necesse est ab intrinseco ut sit persona quae producit, quam ut sit persona producens. Quamque est necessarium ab intrinseco personam producentem esse secundam: tam est necessarium ab intrinseco terminum illius fecunditatis existere: ex intrinseca, inquam, ipsius termini perfectione: Nam ut alibi diximus, terminus fecunditatis generatiuae, aut spiratiuae, existit necessarium; non ex eo tantum quod habeat principium necessarium determinatum ad sui productionem: id enim esset habere tantum necessitatem ab extrinseco: sed potius terminus ille, seu persona diuina producta, per se, & quatenus talis est, atque ex intrinseca sua perfectione non minus habet necessitatem existendi per processionem ab illo principio: quam principium illud habeat intrinsecam necessitatem essendi & producendi. Talis autem terminus, tanta necessitate connexus cum suo principio, non illi subiectus, neque ab illo dependens, sed aequali necessitate absoluta existens, tamque illum inferens necessarium in existendo, quam ab ipso inferitur, debet omnino esse par & aequalis perfectionis cum suo principio. Et in tali modo productionis non est melius aut beatius dare quam accipere. Cum is qui dat, ideo sit ut det ex absoluta necessitate: neque sit magis propter se, quam propter terminum quem producit ex intrinseca & absoluta necessitate suae perfectionis.

110.

Personae diuinae quomodo sunt aequales.

Ad secundum responderi potest primo non esse inconueniens quod Pater, aut Filius, ratione vtriusque perfectionis comparata cum vnica Spiritus sancti, sit secundum quid extensius & improprie inaequalis, quamuis intensius & simpliciter sint aequales, quatenus quilibet continet eminenter, ratione essentiae, quamcumque alterius perfectionem propriam: quia consistat essentia diuina, in qua sunt omnes perfectiones vel formaliter, vel eminenter, etiam relatiuae. Vnde ex ea parte omnes personae sunt inter se aequales intensius & simpliciter. Sic etiam non est inconueniens quod Pater & Filius magis conueniant inter se secundum quid, quam cum Spiritu sancto: habeantque praeter identitatem naturae, conuenientiam in ratione productiui ad intra: quae conuenientia est aliqua perfectio, & non est in Spiritu sancto. Sane Patres Graeci non

dubitarunt dicere, Patrem esse maiorem Filio; non natura, sed ratione personae. Vt Nazianzenus orat. 3. de Theologia, longe a fine, Athanas. orat. 2. contra Arian. prope finem, Basil. lib. 4. contra Eunomium, Damascen. lib. 1. de fide cap. 9. & ex latinis Hilar. lib. xi. de Trinit. longe ante medium. Videri potest Clichtoueus super Damascen. lib. 1. de fide cap. 9. & 11. Et Suar. lib. 2. cap. 2. num. 6. vbi notat Patres aliquos intellexisse de Filio, ut Deo, in Iud Ioan. 14. Pater maior me est. Quod licet verum non existimem, neque consentaneum doctrinae supra tractatae: alioqui enim paternitas esset perfectio simpliciter simplex, quia melior ipsa quam filiatio ei impossibilis: idemque esset dicendum de spiratione aeterna respectu passiva: hoc tamen placuit annotare, ne quis timore trepidet, vbi non est timor.

Quod si adhuc videtur esse curius responderi secundum potest spirationem passivam, sicut responderi immediate & proprie relationi spirationis actiuae, tunc verò & mediate relationibus paternitatis & filiationis, quatenus de ratione Patris & Filij est dare & accipere naturam cum fecunditate spirandi: ita per se solam illis aequalere, & tantum conferre perfectionis Spiritui sancto, quantum oppositae relationes tribuunt personis Patris & Filij ipsi oppositis relatiue. Neque propterea spiratio passiva erit perfectio simpliciter simplex: quia non melior ipsa quam paternitas aut filiatio impossibilis, secundum id totum quod importat. Veraque enim importat spirationem actiuam ratione cuius, adaequate sumpta, aequalis saltem perfectionis est cum spiratione passiva.

SECTIO XI.

De relatione personarum inter modi essentiae diuinae.

Respondeo affirmatiue cum Henrico 2. Rp. Summae art. 55. quaest. 6. Alens. 1. p. q. 44. in corp. Bonavent. in 7. dist. 1. p. 2. art. 1. q. 1. ad 3. Aureolo ad eandem dist. p. 2. art. 4. Riccio dist. 32. art. 1. quaest. 1. Suar. lib. 4. de Trin. cap. 6. num. 4. Vasq. disp. 120. cap. 6. num. 27. in fine. Ruis disp. 12. de Trin. sect. 5. num. 3.

112.

Henric. Alens. Bonau. Riccio.

Probatum primo auctoritate Patrum. Iustinus enim Martyr in expositione fidei de Trin. dicit haec omnia, ingenitum, genitum, procedentem, id est, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum; non ad essentiam accipere, sed ad modos subsistentiae, eo quod modus subsistentiae vocibus his exprimitur. Vt Pater a Filio iuxta subsistentiae modum differat, salua idem

Probatum relationes esse modos essentiae diuinae.

NO
PAR

itate iuxta rationem essentia. Et Gregor. Nyssen. libro ad Ablaium *Quod non tres dii*, in fine, ait personas modo tantum separari, non autem naturam. Additque aliam esse rationem eius quod quid est: aliam eius quod quomodo est. Cyrill. quoque Alexandr. in Dialogo de Trin. lib. 7. prope medium, affirmat nominibus personarum Patris, Filij, & Spiritus sancti inesse proprietatem, non quae distinctam indicet, sed quae bene significet, quis modus existentiae singulorum nominatorum à nobis intelligatur. Similique modo loquitur Boëtius in libello *Utrum Pater, Filius, & Spiritus sanctus, de diuinitate substantialiter praedicentur*, prope finem, ubi sic ait: *Quod si personae diuinae sunt, substantia uero indistincta est, necesse est uocabulum quod ex personis originem capit, id ad substantiam non pertinere: sed nimirum ad modum existendi.* Plura in eandem sententiam Sanctorum Patrum testimonia refert Didacus Ruis sect. citata num. 7. & sequentibus.

113.
Concil.
Lateran.

Propatur secundò ex Concilio Lateranensi cap. *Damnatus*, ubi affirmat tres personas diuinas esse, consubstantiales, id est, habere eandem numero substantiam, & quod idem est, non differre substantiam. Ergo proprietates quibus differunt non sunt substantia, sed modus substantiae. Item ibidem definit Patrem, generando Filium, totam substantiam suam ei dedisse. Atqui non dedit illi paternitatem. Nam ut ait Concilium Florentin. in literis unionis, Omnia quae habet Pater, unigenito Filio suo dedit gignendo, praeter esse Patrem. Ergo paternitas non est de substantia Patris. Ergo superest ut sit modus substantiae Patris. Par autem est ratio de filiatione & spiratione, respectu Filij & Spiritus sancti. Et quamuis, ut a libi ostendimus, Concilium ibi nomine substantiae intellegat essentiam: ideoque hic locus non amplius probare videatur, quam proprietates, seu relationes non esse de essentia: ex his tamen eius uerbis, apparet Concilium intelligere id quod non pertinet in Deo ad essentiam, non pertinere etiam ad substantiam: & quod non pertinet ad quum est; non pertinere quum ad quum est, sed ad quomodo est. Nam idem Lateranense cap. citato sic habet: *Licet alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est Pater, est & Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino.* Ergo paternitas, filiatione, & spiratio non sunt id quod est, ut neque sunt uinditas & essentia diuina. Alioquin enim Pater, Filius, & Spiritus sanctus non essent idem omnino quoad id quod est: quia non sunt idem omnino, sed realiter distinguuntur, quoad paternitatem, filiationem, & spirationem passiuam. Superest ergo ut pertineat ad quomodo est.

114.

Probatur tertio ratione. Nam in substantiis quibuslibet creatis, siue spiritualibus siue corporeis, uincibus aut inanimatis, mo-

du existendi per se, & uultimus terminus naturae substantialis secundum existentiam, qui subsistentia dicitur, non censetur esse de essentia & natura substantia: quomodo modum neque modus inhærendi subiecto, proprius accidentium, & oppositus modo existendi per se, qui est proprius substantiarum, censetur esse de essentia siue natura accidentis. Unde color v. g. abstractus à subiecto, ut in speciebus Eucharisticis, dicitur habere nihilominus totam essentiam & naturam coloris. Et humanitas Christi, priuata propria & naturali subsistentia, habet nihilominus totam & integram essentiam siue naturam ueri hominis: Quare hypostasis non pertinet intrinsecè ad conceptum primarium & essentialiter naturam substantialis, neque ad eius complementum essentialiter: sed solum ad complementum hypostaticum: id est, ad hoc ut natura iam plenè constituta essentialiter, uultimò terminetur secundum existentiam, existatque modo connaturali, id est, per se & per simplicem uultum sui sufficienter non indigentis ad mixtum subiectum. Simili modo gignit relationes seu proprietates personarum diuinarum, quae uel sunt modi quibus subsistit natura diuina & uultimò terminatur secundum existentiam, ut paternitas, filiatione, & spiratio passiuam: uel aliquid illis simile & æquiuale, ut spiratio actiua: non pertinet intrinsecè ad conceptum primarium & essentialiter naturam diuinam, neque ad illius complementum essentialiter, sed ad hypostaticum dumtaxat, aut illi simile & æquiuale. Neque enim spiratio actiua debet concipi magis pertinere intrinsecè ad conceptum essentialiter, quam spiratio passiuam ipsi respondens.

Confirmatur primò, quia iuxta Sanctorum Patrum doctrinam proprietates & relationes personales non sunt de essentia, natura, uel substantia personarum diuinarum; sed circa illa considerantur, & personas secerunt atque constituunt in propria hypostasi; nominatque Patris, Filij, & Spiritus sancti, non sunt nomina substantiae, sed relationis, ut uideat est locis citatis sect. 4. huius disp.

Confirmatur secundò, quia natura & essentia diuina concipienda est, ut uideatque perfecta simpliciter: ita ut nullum attributum formaliter sumptum concipiatur esse intrinsecum & essentialiter, quod non sit perfectio simpliciter simplex, quam melius fit habere formaliter, quam non habere, aut quam habere aliam incompatibilem uiliter entem est. Hoc enim uidetur postulare perfectio essentiae diuinæ, ut intelligatur continere unumquodque eo modo, quo melius est illud contineri: formaliter quidem, ea quorum formalis contentia melior est: eminenter uero, ea quae melius est eminenter tantum continere. Atqui relationes personarum diuinarum non sunt perfectiones simpliciter simplices. Ergo non sunt formaliter sumptae de conceptu primario & essentialiter naturae diuinæ. Dixi relationes formaliter sumptae: quia non

non nego contineri eminenter in essentia diuina; & communicabilitatem, siue radicem virtuales, & fundamentum huiusmodi relationum, esse Deo essentiali. Quae radix est formaliter ipsa essentia diuina, excellentissime infinita, & talis, vt non terminetur adaequare vnica hypostasi, sed vltimius ad alias duas absoluta necessitate diffundi debeat.

116. *Ratio eius relationis sine modi essentia, non est quia non sunt communes tribus personis.* Addunt aliqui rationem cur relationes sint tantum modi essentiae diuinae extra conceptum eius primarium, esse quia non sunt communes tribus personis: Atqui tota essentia est illis communis: ergo &c. Quibus fauere videtur Boetius in libello supra citato initio, dicens, *Vna igitur substantia trium, nec separari vltro modo aut diffingi potest: nec velut partibus in vnum conuulsa est: sed est vna simpliciter.* Quaeque igitur de diuina substantia praedicantur, ea tribus oportet esse communia. *Itaque erit signi, qua sint, qua de diuina substantia praediconitur.* Huc vsque Boetius. Sed verum quidem & fide diuina certum est, eandem essentiam esse communem tribus personis: & quicquid non est commune tribus, non esse essentiali. Verum superest, illis reddenda ratio, cur dicatur esse essentiali illud solum quod commune est. Fallunturque si putant Ecclesiam sine alia ratione vocasse illud solum essentiali: & gratis restrinxisse nomen essentiae seu naturae: damnasseque velut haereticos, eos qui ad eius placitum non ita restringerent, sed in sensu primae impositionis iam pridem a Philosophis & ab omnibus usurpato, nomen essentiae & naturae acciperent. Confirmatur quia si hoc esset tantum, ex placito Ecclesiae: ergo quamuis personae differrent penes intelligentiam, voluntatem, & omnipotentiam, aequae ac penes paternitatem, filiationem, & spirationem: non differrent penes essentiam seu naturam: quia non differrent penes aliquid commune tribus, & ex placito Ecclesiae nomen essentiae significat solum ea quae sunt tribus communia. Consequens autem est falsum, & contra sensum Patrum, & Conciliorum, affirmantium tres personas diuinas habere vnica intelligentiam, voluntatem, & omnipotentiam, eod quod habent vnica essentiam & naturam. Ita Concilium Lateranense, cap. Firmiter: *Tres quidem persona, inquit, sed vna essentia, substantia, seu natura, simplex omnino. Pater generans, Filius natus, & Spiritus sanctus procedens: consubstantiales & coaequales, coomnipotentes & coaeterni, &c.*

117. *Satisfit obiectioni.* Obijcies primò: simplicitas, infinitas, immanitas, & aeternitas, sunt tantum modi se habendi. Et tamen sunt de conceptu primario & essentiali Dei: sunt enim perfectiones simpliciter simplices. Ergo non sequitur relationes personales non esse de conceptu essentiali Dei, ex eo quod sint modi essentiae diuinae.

Respondeo, id non inferri praecise ex eo

quod sint modi: sed ex eo quod sint tales modi, id est, vltimus terminus existentiae naturae diuinae per se subsistentis simpliciter, & constituta per relationes personales in triplici esse hypostatico: simili modo quo naturae substantiales creatae constituuntur in esse hypostatico per suas subsistentias, quae non sunt de complemento essentiali naturae. Quo autem sensu immanitas & aeternitas sint essentialis, diximus suo loco, disput. 5. sect. 4. num. 19. Nimirum sumpti pro exigentia & absoluta necessitate, diffusionis substantiae diuinae, & durationis vnde quaque interminata, & interminabilis, per quam potest, sine sui mutatione, esse praesens localiter, & coexistere, quibuslibet rebus, vbicunque & quandoocunque creabilibus.

Obijcies secundo, Relationes personarum diuinarum non esse pure hypostaticas, sed esse quoque mirabiles fecunditates, & principia proxima processionum, vel earum terminos illis aequivalentes. Ergo non est par ratio de illis vt excludantur à conceptu essentiali, ac de creatis subsistentiis quae sunt pure hypostaticas. Confirmatur, quia ex Aristotele 2. Phys. Natura est principium motus & quietis eius in quo est primò & per se, & non secundum accidens: id est, natura est principium primarium & substantiale operationum rei conuenientium. Atqui paternitas & spiratio actiua sunt principium substantiale & primarium, imò vnicum, processionum nobilissimarum Filij & Spiritus sancti: Ergo sunt natura. Confirmatur secundo, quia si omnipotentia, quae est principium producendi creaturas, est natura in Deo, aut attributum naturale & essentiali: maior est ratio vt principium producendi Filium & Spiritum sanctum, infinite excellentius, & habens terminum infinite praestantius, sit natura vel attributum essentiali Deo. Confirmatur tertio, quia vt diximus disput. 3. num. 61. illud totum est essentiali, quod significatur nomine rei substantiali, & est in tali re magna considerationis, atque illi intinsecum. At relationis significantur nominibus substantiabilibus Patris, Filij, & Spiritus sancti, suntque ius intrinsecas, & magna considerationis: Magnum enim est, & supra omnem estimationem, producere & produci personas diuinas, constituitque in esse producentis aut producti formaliter per huiusmodi relationes.

Respondeo, relationes diuinarum personarum in eo quod differre ab hypostaticis creatis, quod non sunt pure hypostaticas, & puri termini existentiae naturae diuinae: sicut & in eo quod non sunt pure modi, sed sunt etiam res excellentissimae, vt dicemus sect. sequenti: & illae quae non sunt à se, vt filiatio & spiratio passiuae, sunt per realem productionem; contra quam

119. *Relationes diuinae non sunt pure hypostaticae, nisi pure modi.*

modi creaturarum, qui non sunt per productionem, sed vel per simplicem motionem localem, vt extensio, figura, vbi, & motus localis: vel alio genere actionis, non produciunt nouam entitatem aut entitatem: sed tantum modificationem alicuius entitatis, naturam vel tempore preexistentis, vt aliter se habeat quam sit illi essentialiter se habere. Quare relationes illae sunt quid perfectius & solidius, quam puri modi creaturarum. Non sunt, inquam, relationes diuinae purae hypostases, & puri termini existentiae naturae diuinae, habentes tantum id quod praecise & expresse significatur nomine hypostasis, abstracto a Deo & a creaturis: aut tantum aliquid inuocet vel analogice commune cum illis, per similitudinem, in eo consistentem, quod relationes diuinae non aliud habeant, quam terminare pure naturam diuinam, esseque modos per se existendi: sicut hypostases creaturae nihil aliud habent. Sed relationes diuinae sunt hypostases tales, ex modo speciali hypostasis proprio naturae diuinae, & creaturis incommunicabili: terminantes scilicet naturam diuinam secundum existentiam, eo modo quo terminari potest & debet, nempe tripliciter realiter. Id est, ita vt ab vna hypostasi non terminetur adaequate, sed aliis duabus realiter distinctis communiter. Quae realis distinctio, & modus terminandi inadaequate, non potest esse absque reali oppositione originis inter hypostases. Quare et propria ratione hypostasis diuinae, & modi terminandi naturam illam excellentissime infinitam, debent habere inter se oppositionem originis per relationes producentis & producti.

120.
Naturae de
suo ex
plicatur.

Ad primam confirmationem Respondeo, Aristotelem loco citato per, naturam, non aliud intelligere, quam materiam & formam substantialem, corporis naturalis, vt exponunt meliores interpretes. Extendendo autem nomen naturae, propter similitudinem, ad essentiam cuiusque entis substantialis, siue simplicis siue compositi, spiritalis aut corporis, dico, sicut nomen naturae, sumpto pro materia & pro forma substantiali, non debet intelligi aut comprehendere substantiam materiae & formae substantialis: sic neque nomine naturae leuius sumpto pro essentia cuiuscumque alterius substantiae. Quamuis hypostasis alicuius substantiae, nempe diuinae, sit ex propria ratione principium vel terminus alicuius processionis nobilissimae. Ita tamen vt non sit primum in persona cui incipit, neque in illa primum sit, id est, tanquam ratio primaria & praecipua: sed sit tantum complementum hypostaticum eius quod primum est.

121.

Ad secundam confirmationem Respondeo differentiam, scilicet, quia omnipotentia non est propria hypostatica ex sua speciali ratione: sicut est fecunditas generandi. Virtus autem spirandi aequiualet illi fecunditati generandi, & de illa similiter philosophandum est, deque terminis formalibus vtrique

respondentibus in Filio & in Spiritu sancto. Ad tertiam Respondeo in eadem disput. & numero, additum esse, nisi quid specialiter repugnet, propter quod tale significatum debeat excludi a conceptu primario & essentiali rei cuiusmodi est, quod sit vltimum complementum naturae substantialis in esse hypostatico.

SECTIO XII.

An relationes diuinarum personarum sint plures res?

Respondeo affirmatiue: idque tam certum esse existimo, vt non possit absque temeritate negari. Primum, quia hic est vniuersalis consensus fidelium, vt testatur S. Anselmus lib. de Incarnatione Verbi cap. 3. Nemo, inquit, Christianus confiteatur Patrem & Filium secundum haec duo propria, id est, per personales Patris & Filij, esse vnam rem, sed duas. Et inferas addit, duabus rebus intelligendas esse duas relationes. Sensui autem totius Ecclesiae, praesertim in re tam graui, conuadecere, vt minimum, valde temerarium est.

Secundo, quia Theologi omnes in eo consentiunt, vno tantum aut altero excepto, vt testatur Suar. lib. 3. de Trin. cap. 6. num. 2. & Didac. Ruis disp. 26. sect. 1. vbi duos tantum excipit, Henricum, & Gregorium. Ita vero expresse docent S. Thom. q. 30. art. 1. & 3. in corp. & q. 39. art. 3. ad 3. & in 1. dist. 25. quaest. vnica art. 4. Magister in 1. dist. 25. s. Sciendum: S. Bonauent. Ricard. Durand. & alij ad eandem distinct. Alensis 1. p. q. 49. membro 3. Gabriel in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. litera C. Cypreol. dist. 29. q. vnica, art. 3. ferè initio, Torres & alij D. Thomae interpretes, ad q. 39. art. 3. Vasq. disp. 122. cap. 3. & 7. Suar. & Ruis supra, Granadus tracta. 5. de Trin. disp. 1. sect. 2. Cuniga. disp. 14. dub. 1. membr. 2. num. 1. Bellarminus lib. 2. de Christo cap. 8. & 16. & alij Recentiores, affirmantes communem consensum, quod licet tres personae diuinae sint vna res, vt definit Concilium Lateran. cap. Damianus, vna, inquam, res absoluta, id est, vna substantia, essentia, vel natura diuina, vt Concilium ibidem exponit: possunt nihilominus verè dici esse tres relationes, propter realem distinctionem trium proprietatum hypostaticarum, paternitatis scilicet, filiationis, & spirationis passivae. Quae licet sint modi quidam diuinae essentiae, hoc tamen non obest quò minus possint dici res: quia multò maiorem consistentiam, soliditatem, & excellentiam habent, quam ea quae appellantur proprie res in creaturis. In eoque consistit maiestas & insecutabilitas huius mysterij, quod eadem simplicissima res absoluta, est tres relationes, realiter distinctae inter se, & indistin-